

Uitgave
Onderzoek en
Integrale Vraagstukken
Nr X, Jaargang 2006

Auteurs
F. Busstra

Informatie
F. Busstra
f.busstra@ocw.denhaag.nl
070-3532520

Oplage
digitaal

Redactieadres
Gemeente Den
Haag
Postbus 12 652
2500 DP Den Haag

Internet / Intranet
OCW-intranet/Organisatie
OIV/Signalen

Hoe kiest groep 8?

Zo'n 4800 Haagse brugklassers zijn na de zomervakantie voor het eerst naar het voortgezet onderwijs gegaan. Wat gaat hier aan vooraf? Wat voor rol speelt het schooladvies bij de keuze van het schooltype? Door welke factoren wordt het advies bepaald? Wordt er overgeadviseerd? Spelen ouders hierin een rol? Hoe is het toelatingsbeleid van de Nederlandse scholen voor Voortgezet Onderwijs? Eind vorig jaar is in opdracht van het NWO een onderzoeksrapport verschenen over dit onderwerp¹. De gegevens hebben betrekking op de leerlingen in groep 8 in schooljaar 2002/2003. In dit signaal wordt een samenvatting gegeven van dit onderzoek, aangevuld met informatie over Den Haag.

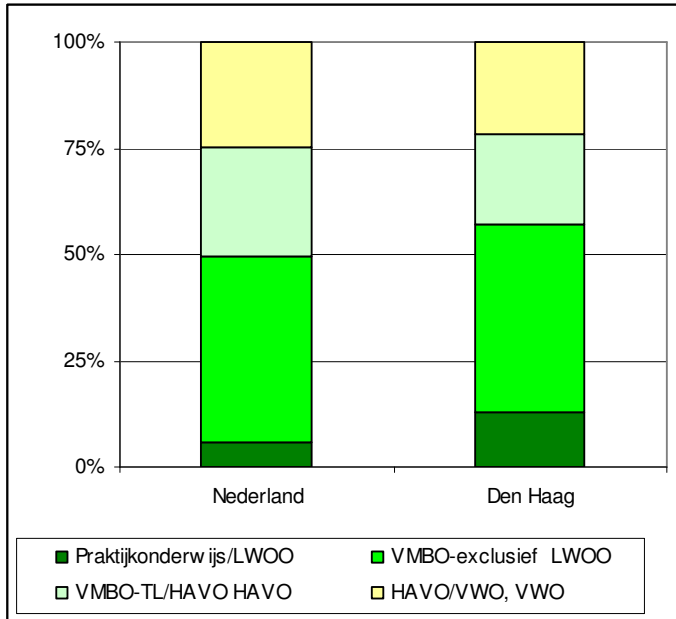
Wie krijgt welk advies?

De meeste leerlingen krijgen een VMBO-advies wat vergelijkbaar is met de vroegere VBO (VMBO-exclusief VMBO-theoretische leerweg en zonder leerwegondersteuning). In het schooljaar 2002/2003 heeft 44% van de groep 8 leerlingen in Nederland dit advies gekregen. Het Haagse percentage leerlingen met dit advies, in dat schooljaar, is net 1% hoger dan gemiddeld in Nederland². Wel blijkt dat er in Den Haag gemiddeld relatief twee keer zoveel leerlingen zijn, die een advies krijgen waar extra individuele zorg voor de leerling noodzakelijk wordt geacht (zorg-adviezen). Dit zijn adviezen voor leerlingen die met een indicatie voor Leerwegondersteuning naar het VMBO gaan en leerlingen die naar het Praktijkonderwijs worden verwezen. In Den Haag is dit aandeel de afgelopen jaren toegenomen (zie tabel 1). Het percentage leerlingen dat in Den Haag een advies voor het Algemeen Vormend Onderwijs (VMBO-theoretische leerweg, HAVO of VWO) krijgt, ligt lager dan landelijk gemiddeld. Het gemiddelde Haagse adviesniveau ligt dus lager dan gemiddeld in Nederland.

¹ Vijfde Prima meting: De overgang naar het Voortgezet Onderwijs, ITS, december 2005

² In 2005/2006 ligt het percentage leerlingen in Den Haag met een VMBO-advies (excl TL en LWO) op 42%

Grafiek 1
Percentage leerlingen in groep 8 naar schooladvies 2002/2003

Bron: Primacohort onderzoek 2002/2003 en Bovo 2002/2003

Tabel 1
Percentage leerlingen in groep 8 naar schooladvies 2002/2003

Advies	Nederland	Den Haag 2002/2003	Den Haag 2005/2006
Praktijkonderwijs/LWOO	6%	13%	15%
VMBO-exclusief LWOO	44%	45%	41%
VMBO-TL/HAVO HAVO	26%	22%	23%
HAVO/VWO, VWO	25%	22%	20%
	100%	100%	100%

Bron: Primacohort onderzoek 2002/2003 en Bovo 2002/2003

Uit zowel de Haagse als landelijke cijfers blijkt dat de sociale en etnische achtergrond van een leerling samenhangt met de hoogte van het schooladvies dat een leerling krijgt.

De meeste autochtone leerlingen uit Den Haag krijgen het advies voor een school waar Algemeen Vormend Onderwijs wordt gegeven (vroegere MAVO, HAVO of VWO). Leerlingen van Marokkaanse of Turkse afkomst gaan relatief vaak naar een VMBO-school waar onderwijs wordt gegeven dat voorbereid op een beroepsopleiding (vroeger VBO). Veel leerlingen met een Surinaamse/Arubaanse/Antilliaanse etniciteit krijgen eveneens meestal een dergelijk advies. Dit aandeel is de laatste jaren toegenomen.

Verder valt op dat er in Den Haag relatief veel Marokkaanse en Turkse leerlingen naar VMBO met leerwegondersteuning of Praktijkonderwijs gaan ('zorg-advies'). Het aandeel Turkse leerlingen met dit lage advies is de laatste jaren is toegenomen. Voor Marokkaanse leerlingen is dit aandeel juist afgenomen.

Tabel 2

Percentage Haagse leerlingen in groep 8 naar schooladvies en etniciteit, 2002/2003 en 2005/2006

Etniciteit	2002/2003				2005/2006			
	Praktijk- onderwijs LWOO	VMBO- exclusief TL en LWOO	VMBO- TL/ HAVO/ VWO	TOTAAL	Praktijk- onderwijs LWOO	VMBO- exclusief TL en LWOO	VMBO- TL/ HAVO/ VWO	TOTAAL
Nederlanders	8%	37%	55%	100%	8%	35%	56%	100%
Marokkanen	27%	56%	17%	100%	23%	57%	19%	100%
SAA	14%	49%	37%	100%	19%	45%	36%	100%
Turken	23%	59%	18%	100%	32%	51%	17%	100%
Overig	14%	38%	48%	100%	12%	39%	49%	100%

Bron: Bovo 2002/2003 en 2004/2005

Het verschil in advisering tussen allochtone en autochtone leerlingen wordt, volgens de onderzoekers van het Primacohort onderzoek, voornamelijk voorspeld door het opleidingsniveau van de ouders. In tabel 3 is een overzicht gegeven van de schooladviezen naar leerlinggewicht³. Hier komt duidelijk naar voren dat de autochtone leerlingen, waarvan de ouders minimaal een opleiding op het oude VBO-niveau hebben, voor bijna twee derde deel (61% in 2005) naar een school voor Algemeen Vormend Onderwijs kunnen. Voor allochtone kinderen met ouders met een lagere opleiding is dit 'maar' één vijfde deel.

De onderzoekers van het Primacohort onderzoek constateren dat vooral aan de 'uiteinden' van de verdeling naar opleiding een groot verschil in schooladvies is: 43% van de kinderen van ouders met een HBO of hoger niveau krijgen een HAVO/VWO of hoger advies en slechts 1% krijgt een 'zorgadvies'. Voor kinderen met ouders met alleen lager onderwijs is het percentage met een HAVO/VWO advies of hoger slechts 9% en 16% krijgt een 'zorgadvies'.

Tabel 3

Percentage Haagse leerlingen in groep 8 naar schooladvies en leerlinggewicht, 2002/2003 en 2005/2006

Leerlinggewicht	2002/2003				2005/2006			
	Praktijk- onderwijs LWOO	VMBO- exclusief TL en LWOO	VMBO- TL/ HAVO/ VWO	Totaal	Praktijk- onderwijs LWOO	VMBO- exclusief TL en LWOO	VMBO- TL/ HAVO/ VWO	Totaal
1.0 leerlingen	5%	32%	63%	100%	6%	34%	60%	100%
1.25	14%	59%	26%	100%	20%	55%	25%	100%
1.9	23%	55%	21%	100%	26%	52%	22%	100%

Bron: Bovo 2002/2003 en 2004/2005

Waar wordt de hoogte van het advies door bepaald?

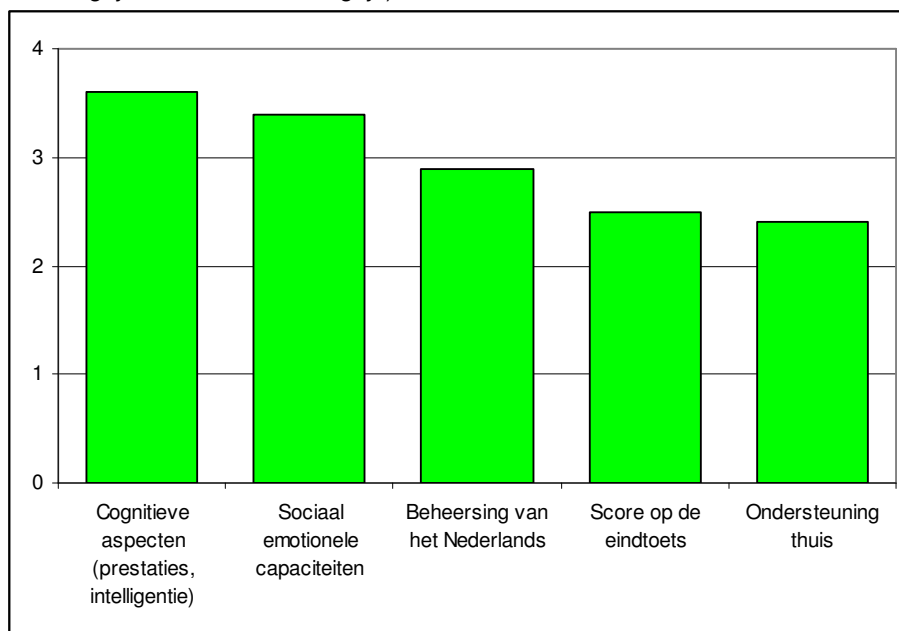
De hoogte van het advies wordt voor het overgrote deel bepaald (voorspeld) door de prestaties van het kind in de vakken *taal, lezen en rekenen*. Gedragsvariabelen, zoals inzet, werkhouding, sociaal gedrag of zelfvertrouwen voegen daaraan maar weinig toe, althans volgens de onderzoekers van het Primacohort onderzoek. Dit staat haaks op het feit dat leerkrachten vaak zeggen juist met gedragskenmerken rekening te houden bij het advies (zie grafiek 1).

³ Het leerlinggewicht is een indicator voor onderwijsachterstand. 'Potentiële achterstandsléerlingen' zijn kinderen waarvan beide ouders geen of een lage opleiding hebben. Leerlinggewicht 1.00 betekent dat er geen achterstand is. Leerlingen met een leerlinggewicht 1.25 tot en met 1.70 zijn autochtone achterstandsléerlingen. Leerlingen met een leerlinggewicht van 1.90 zijn allochtone achterstandsléerlingen

De eindtoets van het Cito blijkt voor leerkrachten niet het belangrijkste criterium voor het bepalen van het advies. De onderzoekers constateerden dat in 2002/2003 aan de eindtoets in de grote steden meer waarde wordt toegekend dan in de rest van Nederland. Mogelijk is dit een gevolg van het gemeentelijke beleid in sommige steden. Of dit anno 2006 nog steeds het geval is, is zeer de vraag gezien de weerstand die door het Haagse gemeentebestuur wordt ervaren ten aanzien van het gebruik van de citotoets bij de schoolbesturen.

Grafiek 1

Aspecten waar leerkrachten in groep 8 rekening mee houden naar gemiddelde score (1=(zeer) onbelangrijk en 4 is zeer belangrijk)

Bron: prima cohort onderzoek 2002/2003

Rol toelatingseisen school voor voortgezet onderwijs

De weerzin van schoolbesturen om de citotoets af te nemen kan het gevolg zijn van het toenamebeleid van de middelbare scholen. Hier heeft de Citogroep zelf onderzoek naar gedaan⁴. Uit dat onderzoek blijkt dat 90% van de ondervraagde scholen voor voortgezet onderwijs gebruik maakt van de citotoets informatie bij de toelating van nieuwe leerlingen. Bij discrepantie tussen het schooladvies en de citoscore gaat slechts een zeer klein percentage (0.3%) alleen af op de citotoets. In de meeste gevallen wordt overlegd met de basisschool eventueel aangevuld met zelf aanvullend onderzoek.

Vooraf het gebruik van vuistregels kan weerstand oproepen. Uit het onderzoek van het Cito blijkt dat 74% van de scholen voor voortgezet onderwijs gebruik maakt van vuistregels waarbij gebruik wordt gemaakt van de score op de citotoets. Scholen die alleen de hogere onderwijstypes aanbieden (HAVO of hoger) gebruiken vaker dan gemiddeld vuistregels bij de toelating. Uit het onderzoek blijkt tevens dat scholen met eenzelfde schooltype nogal uiteenlopende minimumscores hanteren. In de meeste gevallen (94%) wordt bij de toelating overlegd met de basisschool als een kind niet de minimumscore heeft behaald. In 5% van de scholen wordt de 'vuistregel' strikt gehanteerd.

⁴ Verslag van een onderzoek naar de toelating van leerlingen in het voortgezet onderwijs- citogroep -27 januari 2005.

Over- of onderadvisering

Is er sprake van overadvisering aan leerlingen van allochtone afkomst? Van overadvisering is sprake als een te laag advies wordt gegeven in vergelijking tot de kwaliteiten van het kind. Er zijn aanwijzingen dat dit, vooral in de grote steden zal voorkomen. Volgens de onderzoekers van het Prima cohortonderzoek is er, in 2002/2003, geen sprake meer van overadvisering van deze groep. Wellicht dat de betreffende scholen steeds meer ervaring op hebben gedaan om allochtone leerlingen een goed advies te geven. Wel vonden de onderzoekers een lichte mate van onderadvisering bij leerlingen uit klassen met een hoog gemiddeld prestatieniveau. Het lijkt er op dat deze leerlingen strenger worden beoordeeld.

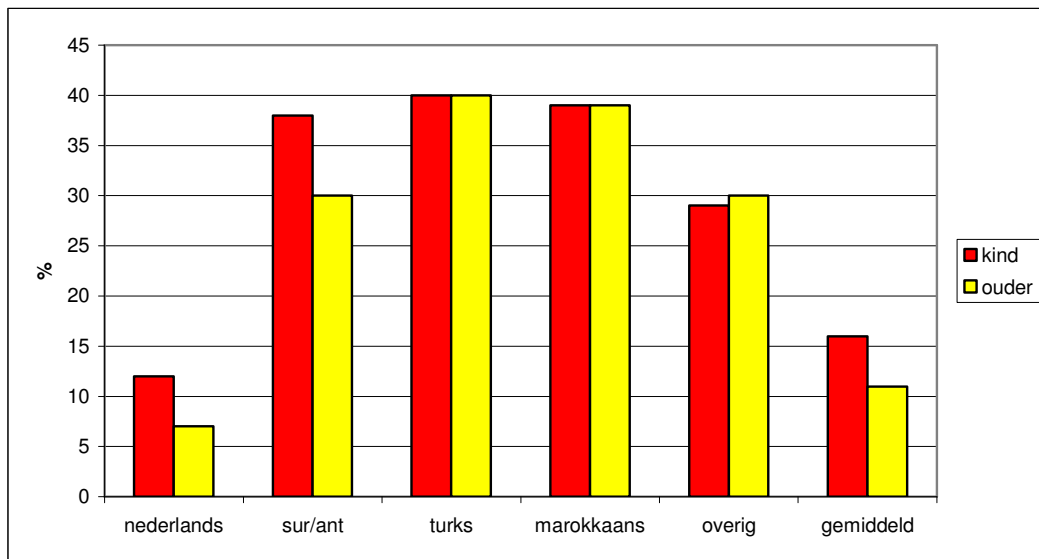
Rol van de ouders

Interesse van de ouders in de schoolprestaties van hun kind lijkt samen te hangen met de opleiding: ouders die hoog zijn opgeleid tonen meer interesse in de schoolprestaties van hun kinderen dan laag opgeleide ouders. Voor wat betreft verwachtingen geldt echter het omgekeerde: Hoe lager de ouders zijn opgeleid, hoe hoger de verwachting van ouders ten aanzien van de prestaties van hun kind⁵. Dit geldt vooral voor allochtone ouders.

Over het algemeen zijn ouders en kinderen het eens met het advies van de leerkracht. Wel zijn er grote verschillen naar etniciteit gevonden. Allochtone ouders zijn het veel vaker niet eens met het schooladvies.

Grafiek 2

Percentage leerlingen en ouders dat het niet eens is met het advies van de school naar etniciteit.

Bron: Prima cohort onderzoek 2002/2003

Uiteraard speelt het gemiddeld lager adviesniveau van allochtone kinderen een grote rol. Ontevredenheid en teleurstelling ontstaan natuurlijk wat vaker als er een laag advies wordt gegeven. Ook de genoemde hoge ambities van allochtone ouders spelen een rol. Meestal worden de leerlingen en ouders wel overtuigd en wordt het advies toch opgevolgd. Bij verschil van mening kiest de leerling vaak een school waar hogere niveau's tot een mogelijkheid horen.

Leraren ervaren over het algemeen niet veel pressie van ouders bij de advisering. Zo'n 6% oefent lichte druk uit en zo'n 2% van de ouders leggen een zware druk op de leerkracht om hoger te adviseren. Deze druk komt echter wat vaker voor bij hoog opgeleide ouders dan bij laag opgeleide ouders.

⁵ Gebaseerd op uitspraken uit het Prima cohortonderzoek als mijn ouders gaan ervan uit dat ik veel zal bereiken op school' en ' mijn ouders willen graag dat ik een zo'n hoog mogelijke opleiding haal' .

Opmerkelijk is dat denominatie ook een rol kan spelen. Op protestants-christelijke scholen wordt het advies vaker bijgesteld.

Uiteindelijk kiest 9% van de leerlingen voor een andere brugklas dan is geadviseerd (jongens iets vaker dan meisjes). Dit kan zowel een hoger als lager niveau zijn. Vooral als er een lager niveau wordt gekozen, is dit de keuze van het kind zelf. De leerling denkt zelf dat hij het hogere niveau niet aan kan of vindt dat hij met de gekozen school kan worden wat hij wil.

Voorspellende waarde van het advies

Uit het onderzoek blijkt dat je over het algemeen kan stellen dat hoe hoger het advies is hoe hoger het uiteindelijke behaalde onderwijsniveau⁶. Eveneens blijkt dat het schooladvies een betere voorspeller is van het te behalen onderwijsniveau dan de toetsprestaties in groep 8.

Wel zijn er enkele groepen die het iets minder goed of juist beter doen dan verwacht kan worden op basis van het advies.

Autochtone achterstandsleerlingen (1.25 leerlingen) hebben een iets lagere onderwijspositie na 4 jaar dan op grond van hun advies mag worden verwacht.

Meisjes doen het ietsje beter dan verwacht en ook leerlingen die in groep 8 nog maar kort in Nederland woonden, presteren vaker boven het geadviseerde niveau.

Hoe bepalend is de oriëntatie?

Vooral op scholen waar ouders een relatief lage opleiding hebben doet de school relatief veel aan voorlichting over de schoolkeuze. Waarschijnlijk omdat de leerkrachten dit meer nodig vinden voor hun leerlingen.

Basisscholen zijn over het algemeen goed ingelicht over organisatorische zaken (organisatie brugklas, doorstroommogelijkheden) van scholen voortgezet onderwijs in hun omgeving. Ze zijn iets minder op de hoogte van sociale en pedagogische kenmerken (omgang met spijbelen, sociale klimaat etc). Dit geldt vooral in stedelijke gebieden met meer scholen voor voortgezet onderwijs.

Naar mate het opleidingsniveau van de ouders hoger is, vindt er minder voorlichting plaats.

Het blijkt dat vooral voorlichting en keuze begeleiding aan de leerlingen een positief effect heeft op de tevredenheid met de schoolkeuze. Ook blijkt dat allochtone leerlingen wat actiever bezig zijn met de schoolkeuze dan autochtone leerlingen.

Den Haag in Cijfers

In de komende update van Den Haag in Cijfers (oktober 2006) worden de adviesgegevens van Haagse groep 8 leerlingen van het schooljaar 2005/2006 gepubliceerd. In dit signaal zijn enkele cijfers hieruit opgenomen.

⁶ Er is gekeken naar schooladvies en het onderwijsniveau in het vierde jaar van het voortgezet onderwijs.